

16. Москаленко В.В. Конфлікт // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – №5. – С. 13–16.
17. Пезешкиан Н. Торговец и попугай. Восточные истории и психотерапия: Пер. с нем. / Общ. ред. А.В. Брушлинского и А.З. Шапиро, предисл. А.В. Брушлинского, коммент. А.З. Шапиро. – 98 с.

The article examines relations between parents and children; negative factors of paternal education, as factors of worsening of mutual relations between children and parents, and also worsening of personality development of child.

Key words: relations, educations, development, conduct, personality, self-appraisal, pedagogical problems, socialization, psychological mechanisms.

Отримано: 14.03.2010

УДК 159.954:82-053.67

О.А. Кривопишина

Експериментальне дослідження жанрової своєрідності літературної творчості в юності

Здійснено експериментальне дослідження жанрової своєрідності продуктів літературної творчості сучасних авторів вербально-художнього тексту; проаналізовані дані стосовно наявності-відсутності залежності між віковими періодами створення творчого продукту і жанровою приналежністю продукту літературної творчості.

Ключові слова: продукти літературної творчості, автори вербально-художнього тексту, жанрова своєрідність, вікові періоди.

В статті представлені результати експериментального дослідження жанрового своєобразия продуктів літературного творчства сучасних авторів вербально-художественного текста; проанализированы данные наличия-отсутствия зависимости между возрастными периодами создания творческих продуктов и жанровым своеобразием литературного творчества.

Ключевые слова: литературные жанры, авторы вербально-художественного текста, возрастные периоды, литературное творчество, творческий продукт.

Актуальність. У сучасній психологічній науці створені передумови для дослідження літературної творчості: виконано ряд фундаментальних досліджень з проблем психології творчості (С.Л. Рубінштейн, Я. О. Пономарьов, Б. М. Кедров, О. К. Тихомиров, А. В. Брушлинский, В. О. Моляко, Н. С. Лейтес, Б. М. Теплов, В. А. Крутецкий та ін.); визначено специфіку особистісного становлення в творчих видах діяльності (К. О. Абульханова-Славська, Б. Г. Ананьев, О. О. Бодалев, А. В. Брушлинский, В. П. Зінченко, В. М. М'ясищев, С. Л. Рубінштейн, Д. Б. Ельконін, М. Г. Ярошевський та ін.); вивченні системно-структурні характеристики різних видів творчості (В. В. Давидов, В. М. Дружинін, О. М. Дяченко, Л. А. Венгер, Н. С. Лейтес, О. М. Матюшкін, А. А. Мелик-Пашаев, В. С. Мухіна).

У процесі вивчення психологічних особливостей літературної творчості в юності було проведено біографічне експериментальне та експериментальне констатуюче дослідження процесу літературної творчості на матеріалі (авто)біографічних даних авторів вербально-художнього тексту минулого і сучасності.

Мета: експериментально дослідити жанрову своєрідність продуктів літературної творчості сучасних авторів вербально-художнього тексту.

Завдання дослідження: проаналізувати дані стосовно наявності-відсутності залежності між віковими періодами створення творчого продукту і жанровою приналежністю продукту. **Методи:** анкетування, біографічна бесіда, інтерв'ювання, аналіз продуктів творчої діяльності, якісний аналіз та статистичні методи обробки даних.

Організація і результати дослідження.

У ході експерименту досліджувалися дані групи А (200 респондентів, які займалися і займаються літературною діяльністю в даний час). Групу А було розподілено на дві підгрупи по 100 респондентів у кожній, залежно від якості творчого продукту (далі для зручності називаємо їх відповідно підгрупами А1 і А2). До підгрупи А1 увійшли респонденти з високим рівнем якості творчого продукту, до підгрупи А2 увійшли респонденти з достатнім рівнем якості творчого продукту. До групи Б увійшли респонденти з різним рівнем якості творчого продукту, які в теперішній час не займаються літературною діяльністю (див. рис. 1).

У жанрі казки літературні твори писали лише 13 респондентів із великої вибірки групи А 200. Відповідно статистичні дані через обмеженість методу математичної обробки даних за критерієм χ^2 відсутні.

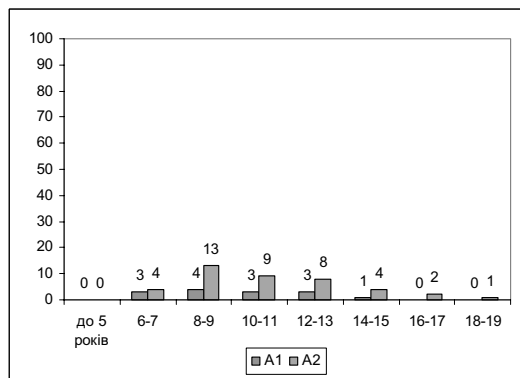

Рис. 1. Казка у респондентів групи А (підгрупи А1 і А2)

У жанрі поезії літературні твори респонденти групи А (підгрупи А1 і А2) створювали від 5 до 19 років.

У респондентів підгрупи А1 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості були виявлені статистично значимі різниці між віковим періодом до 5 та 10-11 років і між віковим періодом від 10-11 до 16-17 років. Статистично значимий пік припадає на вік 14-15 років, що збігається із візуальним.

У респондентів підгрупи А2 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості також були виявлені статистично значимі різниці між віковим періодом до 5 та 10-11 років і між віковим періодом від 10-11 до 16-17 років. Статистично значимий пік припадає на вік 14-15 років, що збігається із візуальним.

Порівняльний аналіз групи А1 і А2 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості показав відсутність статистично значимих різниць між віковими періодами написання поетичних творів (див. рис. 2).

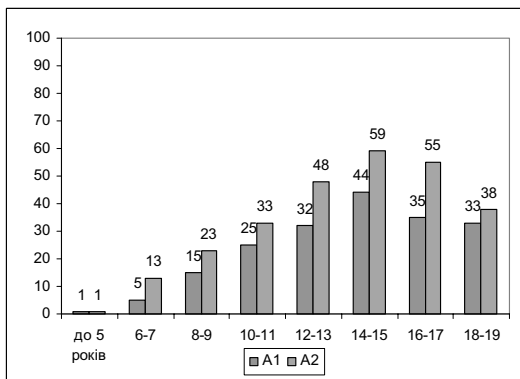

Рис. 2. Поезія у респондентів групи А (підгрупи А1 і А2)

У жанрі прози літературні твори респонденти групи А (підгрупи А1 і А2) створювали від 5 до 19 років.

У респондентів підгрупи А1 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості були виявлені статистично значимі різниці між віковим періодом до 5 та 10-11 років і між віковим періодом від 10-11 до 16-17 років. Статистично значимий пік припадає на вік 14-15 років, що збігається із візуальним.

У респондентів підгрупи А1 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості також були виявлені статистично значимі різниці між віковим періодом до 5 та 10-11 років і між віковим періодом від 10-11 до 16-17 років. Статистично значимий пік припадає на вік 14-15 років, що збігається із візуальним.

Порівняльний аналіз групи А1 і А2 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості показав відсутність статистично значимих різниць між віковими періодами написання прозаїчних творів (див. рис. 3).

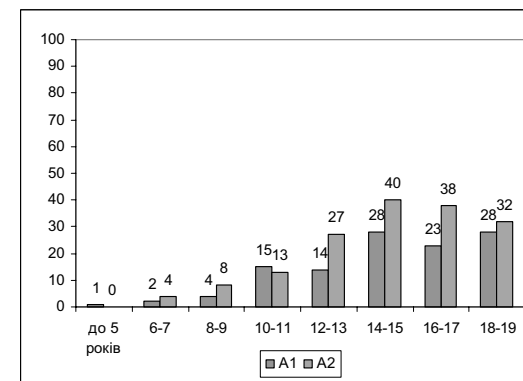

Рис. 3. Проза у респондентів групи А (підгрупи А1 і А2)

У жанрі щоденникових записів літературні твори респонденти групи А (підгрупи А1 і А2) створювали від 5 до 19 років.

У респондентів підгрупи А1 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості були виявлені статистично значимі різниці між віковим періодом до 5 та 10-11 років і між віковим періодом від 10-11 до 16-17 років. Статистично значимий пік припадає на вік 14-15 років, що збігається із візуальним.

У респондентів підгрупи А2 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості також були виявлені статистично значимі різниці між віковим періодом до 5 та 10-11 років і між віковим періодом від 10-11 до 16-17 років. Статистично значимий пік у респондентів підгрупи А2 припадає на вік 14-15 років, а у респондентів підгрупи А1 припадає на вік 12-13 років.

Порівняльний аналіз групи А1 і А2 за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості показав відсутність статистично значимих різниць (див. рис. 4).

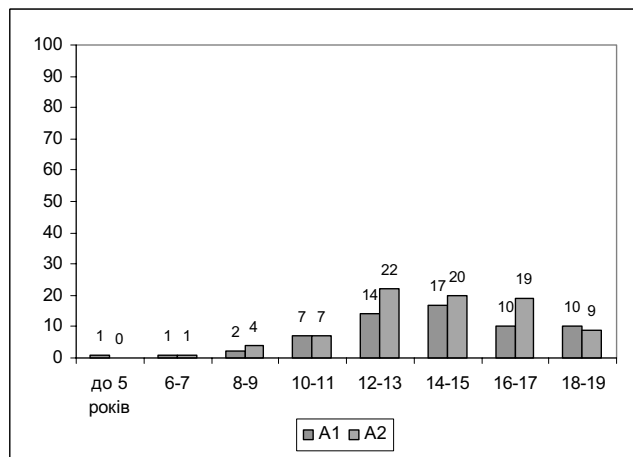

Рис. 4. Щоденник у респондентів групи А (підгрупи А1 і А2)

Отже, можна припустити, що між віковими періодами створення творчого продукту і його жанровою приналежністю кореляція відсутня.

У жанрі поезії літературні твори респонденти групи Б створювали від 5 до 19 років. За критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості були виявлені статистично значимі різниці між віковим періодом до 5 та 10-11 років і між віковим періодом від 10-11 до 14-15 років. Статистично значимий пік припадає на вік 12-13 років, що збігається із візуальним.

Порівняльний аналіз групи А і Б за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості показав наявність статистично значимих різниць між віковими періодами написання поетичних творів (див. рис. 5).

У жанрі прози літературні твори респонденти групи Б створювали від 5 до 19 років.

За критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості не були виявлені статистично значимі різниці між віковими періодами написання прозових творів.

Порівняльний аналіз групи А і Б за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості показав відсутність статистично значимих різниць між віковими періодами написання прозаї ічних творів (див. рис. 6).

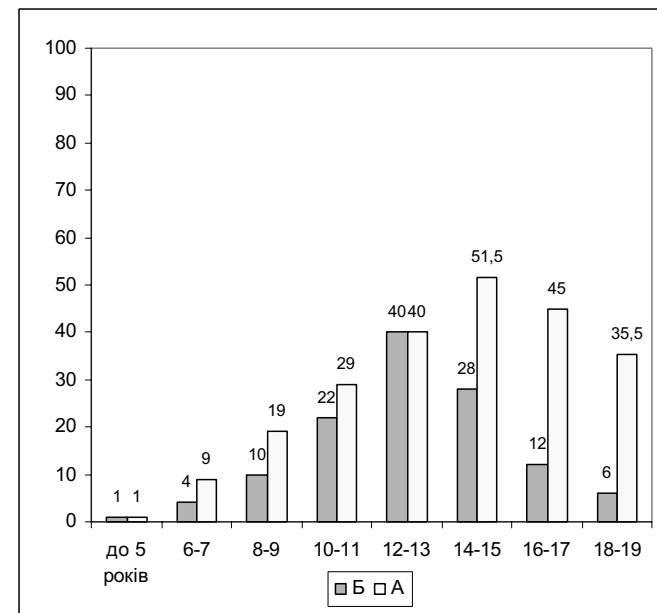

Рис. 5. Поезія у респондентів групи А і Б

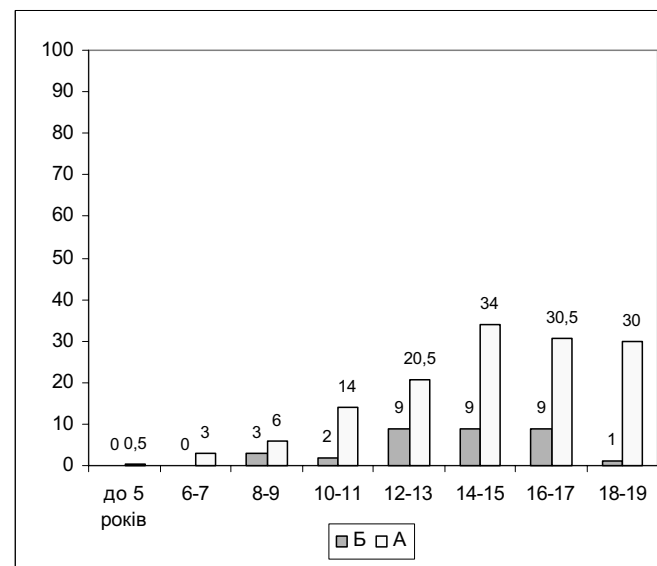

Рис. 6. Проза у респондентів групи А і Б

У жанрі щоденника літературні твори респонденти групи Б створювали від 5 до 19 років. За критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості не було виявлено статистично значимих різниць між віковими періодами написання щоденникових творів.

Порівняльний аналіз групи А і Б за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості показав відсутність статистично значимих різниць між віковими періодами написання літературних творів у жанрі щоденник (див. рис. 7).

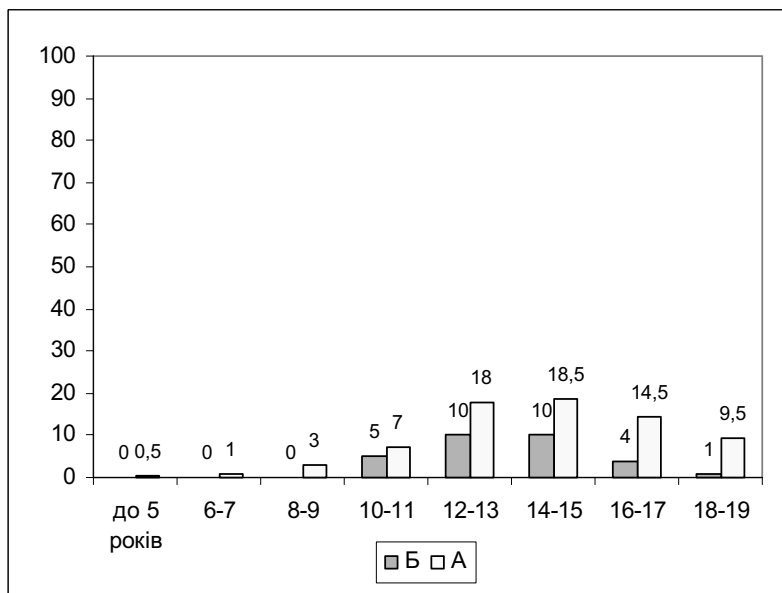

Рис. 7. Щоденник у респондентів групи А і Б

Далі у ході дослідження порівнювалися кількісні показники вибору респондентами певного жанру.

За критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості не було виявлено статистично значимих різниць між вибором жанру між підгрупами А1 і А2 групи А.

Але в межах кожної підгрупи можна було виділити домінуючі жанри: 68% респондентів підгруп А2 і 72% респондентів групи А1 писали поетичні твори, 55% респондентів підгруп А2 і 49% респондентів групи А1 писали прозові твори, 27% респондентів підгруп А2 і 31% респондентів групи А1 вели щоденникові записи, 18% респондентів підгруп А2 і 10% респондентів групи А1 писали казкові твори (див. рис. 8).

За критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості були виявлені статистично значимі різниці між вибором жанру поезії та іншими жанрами для групи А в цілому.

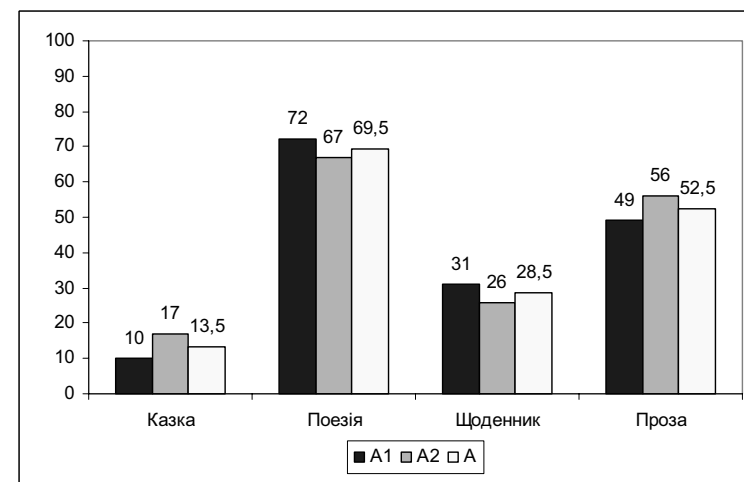

Рис. 8. Жанровий розподіл у респондентів групи А (підгрупи А1 і А2)

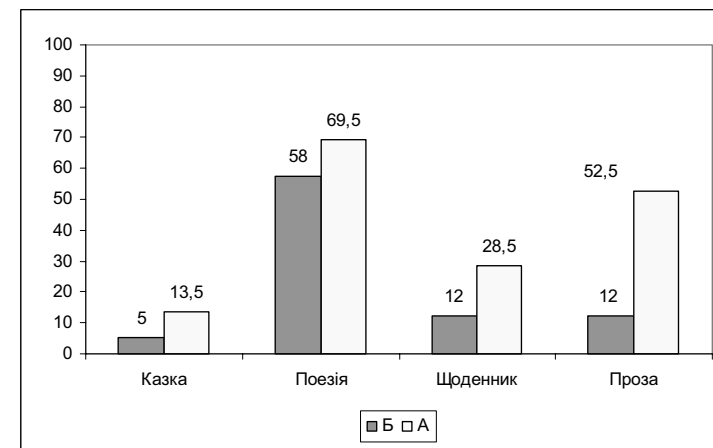

Рис. 9. Жанровий розподіл у респондентів груп А і Б

Порівняльний аналіз групи А і Б за критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості показав наявність статистично значимих різниць між вибором жанру.

Серед домінуючих жанри: 70% респондентів групи А і 58% респондентів групи Б писали поетичні твори, 52% респондентів підгруп А і 12% респондентів групи Б писали прозові твори, 29% респондентів підгруп А і 12% респондентів групи Б вели щоденникові записи, 13% респондентів підгруп А і 5% респондентів групи Б писали казкові твори (див. рис. 9).

За критерієм χ^2 на 0,05 рівня значимості були виявлені статистично значимі різниці між вибором жанру поезії та іншими жанрами для групи Б в цілому.

Висновки.

Між віковими періодами створення творчого продукту і його жанровою приналежністю кореляція відсутня. В межах кожної групи і підгрупи були виділені домінуючі жанри: 70% респондентів групи А і 58% респондентів групи Б писали поетичні твори, 52% респондентів підгруп А і 12% респондентів групи Б писали прозові твори, 29% респондентів підгруп А і 12% респондентів групи Б вели щоденникові записи, 13% респондентів підгруп А і 5% респондентів групи Б писали казкові твори; 68% респондентів підгруп А2 і 72% респондентів групи А1 писали поетичні твори, 55% респондентів підгруп А2 і 49% респондентів групи А1 писали прозові твори, 27% респондентів підгруп А2 і 31% респондентів групи А1 вели щоденникові записи, 18% респондентів підгруп А2 і 10% респондентів групи А1 писали казкові твори. Подальші перспективи дослідження вбачаємо в експериментальному аналізі процесуально-динамічних характеристик літературної творчості сучасних авторів вербально-художнього тексту.

Список використаних джерел

1. Кривопишина О. А. Аналіз індивідуальних хронотопів авторів вербально-художніх текстів. Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць / За ред. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 8. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 113–121.
2. Кривопишина О. А. Процес літературної творчості в юності: ізоморфізм творця і тексту / О. А. Кривопишина // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць / За ред. акад. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 4. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 124–132.
3. Кривопишина О. А. Процес літературної творчості в юності у вимірах теорії динамічних систем / О. А. Кривопишина // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – № 22 (46). – С. 43–50.

4. Кривопишина О. А. Процес літературної творчості як низка самоподібних фракталів / О. А. Кривопишина // Актуальні проблеми психології: Етнічна психологія. Історична психологія. Психолінгвістика / За ред. С. Д. Максименка. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2008. – Т. 9, ч. 3. – С. 99–109.
5. Кривопишина О. А. Процес літературної творчості як окремий прояв “просторового самовиявлення” особистості / О. А. Кривопишина // Актуальні проблеми психології. – Т. 10, ч. 11 / За ред. С. Д. Максименка. – К.: Главник, 2009. – С. 226–241.
6. Кривопишина О. А. Психологія літературної творчості в юності: монографія / Олена Анатоліївна Кривопишина. – Суми: Видавництво СумДУ, 2009. – 448 с.

This article represents the results of the experimental research of genre peculiarities of modern authors' literary works; analyses the presence – absence of dependence on age period and genre peculiarities of process of literary work.

Key words: literary genres, author of verbal-fiction texts, age periods, process of literary work, creative products.

Отримано: 30.03.2010

УДК 159.923.2

К.С.Максименко

Методологічні застереження й екзистенційні пресупозиції аналізу “Я-переживання” як уособлення психічного стану

У статті розкриваються основні особливості стану творчості, які полягають в тому, що дають можливість людині відчутти реальність власного Я, його існування і становлення. Встановлено, що стан творчості доцільно вивчати методом аналізу продуктів діяльності, що ми й зробили у цій роботі.

Ключові слова: стан творчості, особливості, метод аналізу продуктів діяльності.